

LOTYNIŠKI KUNIGAİKŠČIO GIZO ŽODŽIAI

Pirmadienį, 1572 metų rugpjūčio aštuonioliktąją, Luvre vyko didelė šventė.

Senosios karalių rezidencijos langai, paprastai tamsūs, buvo skaisčiai apšviesti. Gretimose aikštėse ir gatvėse, šiokiomis dienomis ištuštėjančiose, kai tik Sen Žermen l'Oserua bažnyčios bokšte išmušdavo devynias, dabar knibždėjo miestelėnų, nors jau buvo vidurnaktis.

Visa toji grėsminga tiršta triukšminga minia tamsoje panėšėjo į juodą, neramią jūrą, jos kiekvienas plūstelėjimas tapdavo riaumojančia banga: verždamasi iš Fosė Sen Žermen ir Astrius gatvių, toji žmonių jūra išsiliejo krantinėje. Tvindama ji daužė Luvro sienas, o slūgdama trankėsi į priešais stovinčius Burbonų rūmus.

Nors tai buvo karališka šventė (o gal kaip tik dėl šios priežasties), tačiau minia atrodė kažkaip grasiai nusiteikusi, nes ji neabejojo, kad šios išskilmės, kuriose ji esti žiūrovas, tėra įžanga, kad jos laukia kitos pramogos, atidėtos savaitei, ir tada liaudis bus pakviesta ir galės pasilinksinti iš visos širdies.

Karaliaus dvaras šventė Margaritos Valua, velionio Henriko II dukters ir Karolio IX sesers, vestuves su Henriku Burbonu, Navaros karaliumi. Iš tikrųjų tą patį rytą ant pakylės, pastatytos priešais Dievo Motinos katedros duris, kardinolas Burbonas sutuokė jaunavedžius su visomis ceremonijomis, kurios būdavo atliekamos per Prancūzijos sosto įpėdinių vestuves.

Šios sutuoktuvės labai stebino visus, o įžvalgesnius vertė gerokai susimąstyti. Tiesiog nesuprantama, kaip galėjo suartėti – protestantai ir katalikai, kurie tuo metu taip nekentė vieni kitų. Žmonės klausė savęs, kaip jaunasis princas Kondė galėtų atleisti Anžu kunigaikščiui, karaliaus broliui, už savo tėvą, kurį Monteskju nužudė Žarnake, arba kaip jaunasis kunigaikštis Gizas galėtų atleisti admirolui Kolinji už savo tėvą, kurį Orleane nužudė hugenotas Poltro de Merė. Buvo dar štai kas: Joana Navarietė, narsioji silpnavalio Antuano Burbono žmona, pati prieš kurį laiką supiršusi savo sūnų su karalaite Margarita, mirė vos prieš porą mėnesių, ir apie jos staigią mirtį sklido keisti gandai. Visur buvo šnekama patyliukais, o kai kur ir garsiai, kad ji buvo sužinojusi kažkokią baisią paslaptį, o Kotryna Mediči, bijodama, kad toji paslaptis bus atskleista, nunuodijusi karalienę Joaną kvepiančiomis pirštinėmis, pagamintomis vieno florencijiečio, vardu Renė, labai patyrusio tokiuose reikaluose. Tie gandai sparčiai plito ir atrodė labai pagrįsti ypač todėl, kad po karalienės mirties jos sūnaus prašymu dviem gydytojams, kurių vienas buvo garsusis Ambruazas Parė, buvo pavesta atlikti skrodimą ir ištirti jos kūną, bet neliesti galvos. Tačiau nusikaltimo pėdsakai galėjo būti tik smegenyse, vienintelėje skrodimo nepaliestoje kūno vietoje, nes Joana Navarietė buvo nunuodyta kvepalais, per uoslę. Mes kalbame apie nusikaltimą, nes niekas neabejojo, kad buvo įvykdyta

piktadarystė.

Bet tai buvo dar ne viskas: pats karalius Karolis itin atkakliai, net užsispyrusiai siekė tų vedybų, kurios ne tik grąžino taiką jo karalystei, bet ir sutraukė į Paryžių visus žymesnius Prancūzijos hugenotus. Jaunoji buvo katalikė, o jaunasis – reformatas, todėl Grigaliaus XIII, tuometinio Romos popiežiaus, reikėjo prašyti dispensos¹. Dispensos jis ilgai neatsiuntė, ir tas delsimas labai neramino velionę Navaros karalienę; vieną dieną ji pareiškė Karoliui IX, jog bijanti, kad dispensos jie galį visai nesulaukti, bet karalius į tai atsakė:

– Nesirūpinkite, mieloji teta, aš jus gerbiu labiau negu popiežių, o savo seserį myliu labiau, negu jos bijau. Aš nesu hugenotas, bet tuo labiau nesu kvailys, ir jeigu monsinjoras popiežius pasirodys per daug užsispyręs, tai aš pats paimsiu Margo už rankos ir sutuoksiu ją su jūsų sūnumi pagal visas hugenotų apeigas.

Šie žodžiai iš Luvro pasklido po miestą, labai nudžiugino hugenotus ir sukėlė nemažai rūpesčių katalikams. Jie pašnibždomis klausinėjo vienas kitą, ar karalius iš tikrųjų juos išduoda, ar tik vaidina komediją, kurios nelaukta atomazga paaiškėsianti vieną gražų rytą ar vakarą.

Nepaaiškinamas atrodė Karolio IX elgesys su admirolu Kolinji, nes jis penkerius ar šešerius metus įnirtingai kovojo su karaliumi: iki to suartėjimo karalius buvo įkainojęs jo galvą šimtu penkiasdešimčia tūkstančių aukso ekiu, o dabar tiesiog prisiekinėjo jo vardu, vadino savo tėvu ir žadėjo tik jam vienam pavesti vadovauti karui. Prieita prie to, kad Kotryna Mediči, iki šiol dariusi įtaką jaunojo karaliaus veiksams, valiai ir pageidavimams, atrodė iš tiesų pradedanti nerimauti, ir ne be pagrindo, nes vieną atvirumo valandėlę Karolis IX, kalbėdamas su admirolu apie Flandrijos karą, prasitarė:

– Tėve, mums labai reikia saugotis vieno: tegul karalienė motina, kuri, kaip jums žinoma, mėgsta visur kaišioti nosį, nieko nežino apie tą sumanymą. Mes turime ją laikyti tokioje paslapyje, kad motina nė uoste nesuuostų, nes aš ją pažįstu: tokia kiršintoja mums viską sujauktų.

Kad ir koks išmintingas bei patyręs buvo Kolinji, tačiau jis negalėjo nusišluoti tokio nepaprasto karaliaus pasitikėjimo. Nors jis vyko į Paryžių slegiamas didelių įtarimų, nors išvažiuojant iš Šatijono viena valstietė puolė jam po kojų, šaukdama: „O, pone, mūsų gerasis šeimininke, nevažiuokite į Paryžių, nes ten laukia mirtis ir jūsų, ir visų tų, kurie vyksta su jumis!“, bet įtarimus pamažu pamiršo ir Kolinji, ir jo žentas Telinji, kuriam karalius taip pat buvo labai palankus, vadino jį broliu, kaip admirolą – tėvu, tujino jį, kaip ir kitus geriausius savo draugus.

Taigi hugenotai, išskyrus keletą paniurėlių ir įtaruolių, visiškai nusiramino: Navaros karalienės mirties priežastimi imta laikyti plaučių uždegimą, ir erdvios Luvro salės prisipildė šauniųjų protestantų, kuriems jų jaunojo vado Henriko vedybos pranašavo laimingų dienų sugrįžimą. Admirolas Kolinji, Larošfuko princas, Kondė sūnus, Telinji, – žodžiu, visa vyresnybė džiūgavo, kad pagaliau Luvre tapo visagaliai, o Paryžiuje taip palankiai buvo priimti visi tie, kuriuos dar prieš tris mėnesius karalius Karolis ir karalienė Kotryna norėjo pakarti aukštesnėse

negu paprastų žmogūdžių kartuvėse. Tik maršalo de Monmoransi veltui ieškotum tarp hugenotų: jo nepajėgė suvilioti jokie pažadai, negalėjo apgauti tariamas nuoširdumas. Jis pasitraukė į savo l'Il Adamo pilį, teisindamasis gedįs savo tėvo, konetablo An de Monmoransi, kurį Robertas Stiuartas nušovė iš pistoleto Sen Deni kautynėse. Bet kadangi tai buvo įvykę prieš trejus metus, o jausmingumas tais laikais nebuvo labai vertinama dorybė, apie tokį ilgai trunkantį gedulą kiekvienas galėjo manyti, ką tik norėjo.

Be to, viskas liudijo, kad maršalas de Monmoransi klysta: karalius, karalienė, Anžu kunigaikštis ir Alansono kunigaikštis karališkoje puotoje puikiausiai atliko savo, kaip šeimininkų, pareigas.

Patys hugenotai visiškai pelnytai gyrė Anžu kunigaikštį už Žarnako ir Monkonturo pergales, laimėtas, kai jis dar neturėjo aštuoniolikos metų, tai yra anksčiau, negu kad Cezaris ir Aleksandras išgarsėjo kaip karvedžiai. Anžu kunigaikštis buvo lyginamas su jais ir, žinoma, labiau garbstomas už tuos Iso ir Farsalo nugalėtojus. Alansono kunigaikštis žiūrėjo lipšniomis ir melagingomis akimis, karalienė Kotryna spindėjo džiaugsmu ir saldžiai, it medumi tepdama, sveikino princą Henriką de Kondė, neseniai vedusį Mariją de Klev. Ir Gizai šypsojosi baisiausiems savo giminės priešams, o kunigaikštis de Maijenas ginčijosi su Tavanu ir admirolu apie netrukus įvyksiantį karą, kurio paskelbimas Pilypui II² dabar buvo svarstomas rimčiau negu kada nors.

Tarp būreliais susispietusių svečių, kiek palenkęs galvą, klausydamasis pokalbių, sukinėjosi kokių devyniolikos metų jaunuolis, protingomis akimis, juodais, labai trumpai nukirptais plaukais, tankiais antakiais, kumpa kaip erelio snapas nosimi, suktą šypsena, besikalančiais ūseliais ir barzdele. Tas jaunuolis, pasižymėjęs kol kas tik d'Arnė le Diuko mūšyje, kuriame jis narsiai kovėsi, nesigailėdamas gyvybės, o šiandien tiesiog berte apiberiamas sveikinimais, buvo mylimas de Kolinji mokinyš ir dienos didvyris. Prieš tris mėnesius, kol dar gyveno motina, jis buvo vadinamas princu Bearniečiu, šiuo metu jis paveldėjo Navaros karaliaus titulą, o ateityje turėjo tapti Prancūzijos karaliumi Henriku IV.

Kartkartėmis jaunuolio kakta greit praslinkdavo tamsus debesis: matyt, tomis akimirkomis jis prisimindavo savo motiną, mirusią vos prieš du mėnesius. Jis buvo labiau negu kas kitas įsitikinęs, kad ji mirė nesava mirtimi. Tačiau debesis it lengvas šešėlis dingdavo, išsisklaidydavo, nes tie patys žmonės, kurie su juo kalbėjo, jį sveikino, praeidami lietė alkūnėmis, nunuodijo narsiąją Joaną d'Albrė.

Stovėdamas už kelių žingsnių nuo Navaros karaliaus, susimąstęs ir susirūpinęs beveik tiek pat, kiek Navarietis, dėdamasis linksmas ir atviras, su Telinji šnekučiavosi jaunas kunigaikštis Gizas. Jis, laimingesnis už Bearnietį, sulaukęs dvidešimt dvejų metų, savo šlove beveik prilygo tėvui, didžiajam Fransua Gizui. Iš pažiūros tai buvo elegantiškas didžiūnas, aukšto ūgio, išdidaus ir puikybės pilno žvilgsnio, kupinas įgimto didingumo, apie jį būdavo sakoma, esą kiti princai prieš jį atrodą tikri prasčiokai. Nors jis buvo dar jaunas, bet katalikai laikė jį savo vadu,

kaip hugenotai savuoju laikė jaunąjį Henriką Navarietį, kurio portretą mes ką tik nupiešėme. Iš pradžių Gizas turėjo Žuanvilio princo titulą. Kovos krikštą jis buvo gavęs Orleano apsiausties metu, vadovaujamas tėvo, kuris mirė ant jo rankų, kaip savo žudiką nurodydamas admirolą Kolinji. Tada jaunas kunigaikštis kaip Hanibalas iškilmingai prisiekė atkeršyti už tėvo mirtį admirolui ir jo šeimai, nuolat be atvangos persekioti naujosios religijos išpažinėjus, būti Dievo angelu baudėju žemėje iki tos dienos, kol paskutinis eretikas bus sunaikintas. Todėl žmonės labai stebėjosi, matydami, kaip tas didikas, paprastai visuomet laiką duotojo žodžio, tiesia ranką mirtiniams savo priešams ir, pažadėjęs mirštančiam tėvui nužudyti Kolinji, dabar bičiuliškai šnekučiuojasi su admirolo žentu. Bet, kaip mes jau sakėme, tas vakaras buvo pilnas netikėtumų.

Iš tiesų, koks nors ypatingas stebėtojas, sugebąs įžvelgti ateitį, kurios, laimei, žmonės nežino, ir mokąs skaityti kitų širdis (nelaimei, šitą privalumą turi tik Dievas), patekęs į tą šventę, būtų gėrėjęsis įdomiausiu reginiu iš visų tų, kokius mums pateikia liūdno žmogiškosios komedijos metraščiai.

Tačiau jeigu tokio stebėtojo nebuvo vidinėse Luvro galerijose, tai jis buvo gatvėje, vis žiūrėjo žėruojančiomis akimis ir grūmojo rūšiu balsu. Tas stebėtojas – liaudis, neapykantos aštriai išgalastu instinktu, iš tolo stebėjo savo nepermaldaujamų priešų šešėlius ir visus jų jausmus aiškinosi taip, kaip smalsuolis, spoksąs pro uždarytus langus į pokylio salę, kur šoka žmonės. Muzika svaigina ir veda šokėjus, o smalsuolis mato tik judesius ir, negirdėdamas muzikos, juokiasi iš tų kerėplų, kurios skėtriojasi be priežasties.

Muzika, svaiginanti hugenotus, buvo patenkintos jų puikybės balsas.

Paryžiečių žvilgsniai, žybčioję nakties tamsoje, buvo neapykantos žaibai, kurie nušvietė būsimuosius įvykius.

Bet rūmuose vis dar buvo linksma, o šią akimirką net dar labiau: per visą Luvrą nuskriejo itin švelnus ir pataikūniškas šnabždesys, nes jaunoji, nusiėmusi vestuvinius apdarus, žeme besivelkantį apsiaustą ir ilgą šydą, vėl grįžo į puotos salę drauge su gražiąja Nevero kunigaikštene, savo geriausia drauge, ir broliu, Karoliu IX, kuris vedė ją už parankės ir pristatinėjo žymesniems svečiams.

Jaunoji – Henriko II duktė Margarita Valua – buvo Prancūzijos karūnos perlas, ir karalius Karolis IX, švelniai ją mylintis, visada vadindavo sesute Margo.

Naujoji Navaros karalienė tikrai buvo verta to meilikuojamo sutikimo. Tuo metu Margaritai buvo sukakę vos dvidešimt metų, bet visi poetai liaupsino ją, lygindami su Aurora arba su Afrodite. Grožiu su ja negalėjo varžytis nė viena tame dvare, į kurį Kotryna Mediči buvo surinkusi kaip savo sirenas gražiausias, kokias tik galėjo rasti, moteris. Margarita buvo juodaplaukė, skaistaus veido, aistringų, ilgomis blakstienomis pridengtų akių, raudonų dailių lūpų, lankstaus kaklo, puikiai nuaugusi, grakšti, vaikiškomis kojytėmis; avėjo atlasines kurpaites. Prancūzai didžiavosi ta puikia gėle, pražydusia jų žemėje, o svetimšaliai, apsilankę

Prancūzijoje, grįždavo namo, apakinti jos grožio, jeigu būdavo ją tik matę, ir pritrenkti jos mokytumu, jeigu būdavo su ja kalbėję. Iš tiesų Margarita buvo ne tik gražiausia, bet ir mokyčiausia to meto moteris; dažnai galėjai girdėti kartoiant žodžius vieno italų mokslininko, kuris buvo jai pristatytas, vieną valandą pakalbėjo su ja itališkai, ispaniškai, lotyniškai ir graikiškai, o atsisveikindamas užsidegęs pasakė: „Nepamatyti Margaritos Valua, apsilankius dvare, vadinasi, nepamatyti nei Prancūzijos, nei karaliaus dvaro“.

Buvo pasakyta daug sveikinimų Karoliui IX ir Navaros karalienei: visi žino, kad hugenotai labai mėgo prakalbas. Į jas buvo mikliai įpinamos užuominos apie praeitį ir pageidavimai ateičiai, tačiau karalius, klastingai šypsodamasis blyškiomis lūpomis, į visas užuominas atsakinėjo:

– Atiduodamas Henrikui Navariečiui savo seserį Margo, aš atiduodu visiems karalystės protestantams savo širdį.

Šie žodžiai vienus ramino, o kitiems kėlė šypseną, nes buvo dviprasmiški: jie galėjo reikšti tėvišką karaliaus meilę savo liaudžiai, bet Karolis IX sąmoningai nenorėjo to tiesiai sakyti, taip pat tie žodžiai įžeidė jaunąją, jos vyrą ir net patį karalių, nes priminė neaiškias apkalbas, kuriomis rūmų kronikininkai jau buvo spėję suteršti vestuvinę Margaritos Valua suknią.

Kaip jau minėjome, ponas Gizas kalbėjosi su Telinji, tačiau neskyrė jam viso dėmesio: kartais jis grįžtelėdavo ir pažvelgdavo į damų būrelį, kurio viduryje spindėjo Navaros karalienė. Ir kai jos akys susitikdavo su jaunojo kunigaikščio žvilgsniu, nerimo šešėlis aptemdydavo puikią Margaritos kaktą, apsuptą mirgančių deimantinių žvaigždžių aureole, o visa jos laikysena, nekantri ir sujaudinta, rodė, kad ji nori kažkam pasiryžti.

Princesė Klod, vyresnioji Margaritos sesuo, prieš kelerius metus ištekėjusi už Lotaringijos kunigaikščio, pastebėjo, kad sesuo nerimauja, ir norėjo priėjusi paklausti, kas jai yra, bet tuo metu, įsikibusi princui Kondė į parankę, įėjo karalienė motina, svečiai prasiskyrė prieš ją, ir kunigaikštienė vėl atsidūrė toli nuo savo sesers. Gizas pasinaudojo tuo sujudimu, norėdamas prisiartinti prie savo brolienės ponios Never, o kartu ir prie Margaritos. Lotaringijos kunigaikštienė, nenuleidžianti akių nuo jaunosios karalienės, pamatė, kad nerimo šešėlis dinga nuo jos veido, o skruostai užsiplieskė skaisčiu nuoraudžiu. Kada kunigaikštis, skverbdamasis per žmones, atsidūrė už poros žingsnių, Margarita, kuri tartum nematė jo, tik pajuto besiartinant, atsisuko į jį ir sukaupusi visas valios pastangas nutaisė ramią ir nerūpestingą išraišką. Tada kunigaikštis pagarbiai pasveikino ją ir nusilenkdamas sumurmėjo:

– *Ipse attuli.*

Tai reiškė: „Aš atnešiau“, arba „pats atnešiau“.

Margarita padarė kunigaikščiui reveransą ir atsitiesdama pratarė:

– *Noctu pro more.*

Tai reiškė: „Šią naktį, kaip paprastai.“

Tuos tylūs žodžius, patekusius į princesės apskritos plačios apykaklės raukšles, tartum į garsiakalbių vamzdelius, išgirdo tik tas asmuo, kuriam jie buvo skirti. Nors ir trumpas buvo tas pokalbis, bet, matyt, jaunuoliai tais žodžiais pasakė viens kitam viską, ką norėjo pasakyti, nes, kai juodu išsiskyrė, Margarita buvo svajingiau, o kunigaikštis linksmiau nusiteikęs negu prieš susitikimą. Navaros karalius, kurį tas mažas įvykis turėjo labiausiai dominti, atrodė visai to nepastebėjęs, nes jis nenuleido akių nuo gražiosios ponios de Sov, aplink kurią būriavosi beveik tiek pat svečių, kiek apie Margaritą Valua.

Šarlotė de Bon-Samblansė, nelaimingojo Samblansė vaikaitė ir Simono de Fizo, barono de Sovo, žmona, buvo viena iš Kotrynos Mediči rūmų damų ir pavojingiausių pagalbininkių tais atvejais, kada karalienė, nedrįsdama pagirdyti savo priešus florencietiškais nuodais, stengdavosi juos apsvaiginti meile. De Sov buvo neaukšta blondinė, kartais linksma ir gyva, kartais svajinga ir liūdna, visuomet pasirengusi meilei ir intrigai – dviem svarbiausiems dvariškių užsiėmimams, valdant trims prancūzų karaliams per paskutinius penkiasdešimt metų. Tai buvo moteris tikra to žodžio prasme, tobulai žavus gamtos kūdikis nuo žydrų čia ilgesingų, čia degančių akių iki judrių stamantrių kojų, apautų aksominėmis kurpaitėmis. Jau kelis mėnesius ponja de Sov buvo visiškai užvaldžiusi Navaros karalių, kuris ką tik buvo pradėjęs eiti meilės ir politinės karjeros keliu; todėl ir didingas, karališkas Margaritos Navarietės grožis vyro širdyje nesukėlė jokio pasigėrėjimo. Kad ir kokia tamsi bei paslaptinga buvo Kotrynos Mediči siela, tai, kad ji, nenuilstamai siekdama savo dukters vedybų su Navaros karaliumi, nesiliovė beveik atvirai skatinti jo meilę poniai de Sov, stebino visus. Nors ir jausdama visagalę paramą, priešingai laisviems to meto papročiams, gražioji Šarlotė iki šiol nepasidavė, ir šitas nesuprantamas, neįtikimas, negirdėtas priešinimasis labiau negu užsispyrėlės grožis ir sąmojis uždegė Bearniečio širdyje aistrą, kuri, nerasdama pasitenkinimo, pasislėpė, kunkuliavo viduje ir išgujo iš jaunojo karaliaus širdies drovumą, išdidumą ir net pagrindinį jo būdo bruožą – nerūpestingumą, atsiradusį iš dalies dėl filosofinių pažiūrų, iš dalies dėl jo nepaslankumo.

Ponja de Sov prieš kelias minutes įėjo į puotos salę. Iš pradžių iš apmaudo ar iš skausmo ji buvo pasiryžusi visai nedalyvauti varžovės triumfe ir, apsimesdama negaluojanči, liepė vykti savo vyrui, jau penkeri metai valstybės sekretoriui, į Luvrą vienam. Kotryna Mediči, pastebėjusi baroną de Sovą be žmonos, pasiteiravo, kodėl nėra jos numylėtosios Šarlotės, o sužinojusi, kad jai sutrukdęs lengvas negalavimas, parašė keletą žodžių, kviesdama atvykti, ir jaunoji moteris tuojau paklausė. Henrikas Navarietis, iš pradžių labai nusiminęs, vis dėlto atsikvėpė lengviau, kai pamatė jos vyrą vieną. Nusprendęs, kad jos nebesulauks, jis atsiduso ir buvo beeinąs prie tos malonios moters, kurią likimas lėmė jei ne mylėti, tai bent vadinti savo žmona, tik staiga galerijos gale pamatė poniją de Sov. Jis sustojo, įsmeigė akis į tą Kirkę, prikausčiusią jį magiška grandine, ir, šiek tiek pasvyravęs, labiau iš netikėtumo negu iš atsargumo, nusigręžė nuo žmonos ir priėjo prie ponios de Sov.

Dvariškiai matė, kad Navaros karalius, apie kurio karštą širdį jau žinojo visi, artinasi prie gražiosios Šarlotės, bet nedrįso trukdyti. Jie paslaugiai atsitraukė, ir tą pačią valandėlę, kai Margarita Valua ir ponas Gizas pasikeitė keliais, anksčiau minėtais lotyniškais žodžiais, Henrikas, priėjęs prie ponios de Sov, pradėjo su ja ne tokį paslaptinę pokalbį visiems suprantama prancūzų kalba, nors ir nuspalvinta gaskonišku akcentu.

– A, meilute! – tarė jis jai. – Tai jūs vis dėlto atėjote, o man ką tik sakė, kad jūs sergate, ir aš buvau visai nustojęs vilties jus pamatyti!

– Jūsų didenybe, – atsakė poncia de Sov, – ar tik jūs nenorite manęs įtikinti, kad jums buvo sunku nustoti tos vilties?

– Didis Dieve! Aišku! – tęsė Bearnietis. – Argi nežinote, kad dieną jūs – mano saulė, o naktį – mano žvaigždė? Iš tiesų mane supo juodžiausia naktis, bet jūs pasirodėte ir viską staiga nušvietėte.

– Vadinas, aš iškrėčiau jums piktą pokštą, didenybe.

– Ką jūs norite tuo pasakyti, mano meilute? – paklausė Henrikas.

– Aš noriu pasakyti, kad gražiausios Prancūzijos moters vyras gali trokšti tik vieno, būtent: kad kuo greičiau užgestų šviesa ir pasidarytų tamsu, nes tamsoje mūsų laukia laimė.

– Jūs gerai žinote, kietaširde, kad toji laimė yra vienintelės moters rankose, bet toji vienintelė žaidžia ir juokiasi iš vargšo Henriko.

– O! – šūktelėjo baronienė. – Aš manau, kad toji moteris Navaros karaliui buvo žaisleliu ir pramoga.

Henriką išgąsdino jos priešiškumas, bet jis tuojau suprato, kad po juo slepiasi apmaudas, o apmaudas tėra meilės kaukė.

– Brangioji Šarlote, iš tikrųjų jūsų priekaištai neturi pagrindo, ir aš nesuprantu, kaip tokios gražios lūpos gali taip žiauriai kalbėti. Ar jūs manote, kad aš vedu? O ne, po perkūnais, tai ne aš!

– Tai gal aš? – geliančiai paklausė baronienė, jei, žinoma, gali atrodyti, kad moteris, kuri myli ir prikaišioja, kad jos nemylime, būtų norėjusi įgelti.

– Argi savo gražiomis akelėmis jūs nematote toliau, baronienė? Ne, ne Henrikas Navarietis veda Margaritą Valua.

– Tai kas gi tada?

– O didis Dieve! Nagi Reformatų bažnyčia išteka už popiežiaus, ir viskas!

– Ne ne, didenybe, manęs neapgausite sąmoju. Jūsų didenybė mylite karalienę Margaritą ir, gink Dieve, aš nepriekaištauju! Ji tokia graži, jog negalima jos nemylėti.

Henrikas valandėlę pagalvojo, ir tuo metu gera šypsena kilstelėjo jo lūpų kampelius.

– Baronienė, – tarė jis, – man atrodo, kad jūs norite su manimi susipykti, nors tam neturite jokio pagrindo. Paklauskite, ar jūs padarėte ką nors, kad sukliudytumėte man vesti Margaritą? Nieko! Priešingai, jūs visą laiką mane liūdinote.

– Ir labai gerai dariau, didenybe! – atsakė ponia de Sov.

– Kaip tai?

– Žinoma, nes šiandien jūs vedėte kitą.

– A, aš ją vedžiau, nes jūs manęs nemylite.

– O jei aš jus būčiau mylėjusi, man būtų reikėję už valandos mirti!

– Už valandos! Ką jūs norite pasakyti, ir kokia mirtimi jūs mirtumėte?

– Iš pavydo... Už valandos Navaros karalienė išsiųs savo damas, o jūsų didenybė savo bajorus.

– Klausykite, meilute, ar toji mintis tikrai jus kankina?

– Aš to nesakau. Aš sakau, kad ji mane baisiai kankintų, jeigu aš jus mylėčiau.

– Gerai! – sušuko Henrikas, nudžiugęs, nes taip ji pirmą kartą prisipažino mylinti. – O jeigu Navaros karalius neišsiųstų šį vakarą savo bajorų?

– Jūsų didenybe, – atsakė ponia de Sov, žiūrėdama į karalių, šį kartą nuoširdžiai nustebusi, – jūs kalbate apie neįmanomą ir visiškai neįtikimą dalyką.

– Ką aš turiu padaryti, kad jūs patikėtumėte?

– Įrodyti veiksmu, bet taip įrodyti jūs negalite.

– Puiku, baronienė, puiku! Prisiekiu šventuoju Henriku! Aš jums įrodysiu! – sušuko karalius, rydamas jaunąją moterį meile degančiomis akimis.

– O, jūsų didenybe!.. – sušnabždėjo gražioji Šarlotė, nuleisdama akis. – Aš nesuprantu... Ne, ne, negaliu patikėti, kad bėgtumėte nuo jūsų laukiančios laimės.

– Mano dievinamoji! Šioje salėje yra keturi Henrikai: Prancūzijos Henrikas, Henrikas Kondė, Henrikas Gizas ir vienai vienas Navaros Henrikas.

– Tai kas?

– Štai kas! O jeigu Henrikas Navarietis visą šią naktį bus su jumis...

– Visą šią naktį?

– Taip, ar jūs tada tikėsite, kad jis nebuvo pas kitą?

– Ak, jeigu jūs taip padarytumėte! – sušuko šį kartą ponia de Sov.

– Bajoro garbės žodis, aš taip padarysiu!

Ponia de Sov pakėlė savo dideles akis, kupinas aistringų pažadų, ir nusišypsojo karaliui. Jo širdis ėmė daužytis iš svaigaus džiaugsmo.

– Pažiūrėsime, – tęsė Henrikas, – ką jūs tada pasakysite?

– O tada, – atsakė Šarlotė, – tada aš pasakysiu, kad jūsų didenybė mane myli!

– Po perkūnais! Jūs taip ir pasakysite, nes taip ir yra.

– Bet kaip tai padaryti? – sušnabždėjo ponia de Sov.

– Ak Dieve mano! Nejaugi, baronienė, jūs neturite kokios patikimos kambarinės, palydovės, tarnaitės?

– O, aš turiu Dariolę, kuri taip pasiaukojusi, jog duotųsi sukapojama dėl manęs: tikra brangenybė.

– Baronienė, pasakykite jai, kad aš ją apipilsiu auksu, kai išsipildys astrologų pranašavimai ir aš tapsiu Prancūzijos karaliumi.

Šarlotė nusišypsojo, nes jau ir tuomet žmonės buvo susidarę tam tikrą nuomonę apie gaskoniškus Bearniečio pažadus.

– Na, gerai, – tarė ji, – ko jūs norite iš Dariolės?

– Jai tai smulkmena, o man viskas.

– Būtent?

– Jūsų kambariai viršum manųjų?

– Taip.

– Tegu ji palaukia už jūsų durų. Aš tyliai tris sykius pabelsiu, ji atidarys, ir jūs turėsite pažadėtą įrodymą.

Ponia de Sov patylėjo, paskui, tartum norėdama apsidairyti, ar niekas negirdi, ji vienai akimirksniui sulaukė akis ties būreliu, supančiu karalienę motiną, kad ir kokia trumpa buvo toji akimirka, tačiau Kotryna ir jos dama spėjo susižvelgti.

– O jeigu man ateitų į galvą, – sučiauskėjo ponias de Sov tartum sirena, jog net vaškas būtų ištirpęs Odisėjaus ausyse, – jeigu man ateitų į galvą sugauti jūsų didenybę meluojant?..

– Pabandykite, brangute, pabandykite...

– Tiesą sakant, aš stengiuosi nugalėti tą norą.

– Tad tegul tas noras nugalį jus: moterys niekada nebūna tokios tvirtos kaip tada, kai pralaimi.

– Kai jūsų didenybė būsite Prancūzijos karalius, aš jums priminsiu jūsų pažadą Dariolei.

Henrikas šūktelėjo iš džiaugsmo.

Tą pačią valandėlę, kai tas šūktelėjimas išsprūdo iš Bearniečio lūpų, Navaros karalienė atsakė kunigaikščiui Gizui:

– *Noctu pro more*: „Šiąnakt, kaip paprastai.“

Henrikas išsiskyrė su ponias de Sov toks pat laimingas, kaip ir kunigaikštis Gizas su Margarita Valua.

Praėjus valandai po tų dviejų pokalbių, karalius Karolis ir karalienė motina išėjo į savo kambarius. Beveik tuoju patį salė ėmė tuštėti, ir galerijose jau galėjai matyti marmurinių kolonų pagrindus. Admirolą ir princą Kondė palydėjo keturi šimtai bajorų hugenotų, minia nepalankiai murmėjo jiems praeinant. Paskui išėjo Henrikas Gizas su Lotaringijos didikais ir kitais bajorais katalikais, liaudis juos sveikino džiaugsmingais šūksniais ir plojimais.

O Margarita Valua, Henrikas Navarietis ir ponias de Sov, kaip visiems žinoma, gyveno Luvre.

¹ Dispensa – Katalikų bažnyčioje administracinis aktas, kuriuo ypatingais atvejais atleidžiama nuo pareigos laikytis bažnytinio įstatymo.

2 Pilypas II – Ispanijos karalius.